

Nr 701

Av herr **Hamilton m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 26, med förslag till förordning om inkomstbeskattning av fideikommissbo, m. m.

Om Kungl. Maj:ts i proposition nr 26 framlagda förslag till förordning om inkomstbeskattning av fideikommissbo m. m. blir antagen av riksdagen, medför detta bl a. att statsverkets inkomster av arvsskatt från sådan egendom under en följd av generationsskiften kommer att ökas i betydande utsträckning och detta av två orsaker.

1. Hitintills har den som erhållit egendom av fideikommissnatur endast förvärvat nyttjanderätt till egendomen. Han har icke kunnat fritt förfoga över egendomen genom försäljning, pantsättning eller annorledes. Förvärvet har därför enligt 24 § andra stycket arvsskatteförordningen beskattats enligt de regler som gäller då någon genom arv eller testamente erhåller egendom med nyttjanderätt. Arvtagarens ålder har varit en avgörande faktor vid bestämmande av arvsskatten. Om exempelvis en tjuvårig person tillträtt ett fideikommiss, har till beskattning tagits icke 100 % av egendomens kapitalvärde utan cirka 83 % därav, medan om tillträdaren i stället varit femtio år gammal cirka 62 % av kapitalvärdet lagts till grund för beskattningen.

I och med att fideikommissen avvecklas kommer framtida förvärv att i stället beskattas med utgångspunkt från egendomens fulla kapitalvärde.

2. I samband med kvarlåtenskapsskattens avskaffande år 1959 föreskrevs att i fråga om förvärv av fideikommissegendom de ditintills gällande skatteskalorna i arvsskatteförordningen fortfarande skulle tillämpas.

För att belysa skillnaden mellan de gällande och de tidigare skatteskalorna kan följande exempel nämnas. För bröstarvingar utgjorde den maximala arvsskattesatsen enligt de äldre bestämmelserna 20 %, vilket maximum nåddes i den mån arvet översteg ett värde av 400 000 kr. Enligt de nu gällande skatteskalorna för bröstarvingar utgör marginalsikten 20 % redan efter uppnådda 90 000 kr., varefter skattesatserna stiger kraftigt för att nå sitt maximum, 60 %, å den del av arvet som överstiger ett värde av 5 milj. kr.

Det i proposition nr 26 framlagda förslaget till förordning om arvsskatt vid avveckling av fideikommiss innebär att i första arvsfallet den s. k. efterträdareandelen, d. v. s. hälften av fideikommissegendomen, skall arvsbeskattas enligt de äldre skalorna, medan den återstående hälften beskat-

tas enligt de nu gällande. För följande arvsfall kommer de nya skalorna att gälla generellt.

Då det sammanlagda värdet av fideikommissen är betydande, kommer dessa båda förändringar tillsammans att otvivelaktigt medföra en betydande — enbart av avvecklingen föranledd — stegring av statsverkets inkomst av arvsskatt, i de flesta fall sannolikt för flera generationsskiften framåt.

Om från den nu anförda synpunkten fideikommissens avskaffande kommer att tillföra statsverket inkomstökningar av arvsskatt, bereder å andra sidan frågan om bevarandet av de med fideikommissen förknippade kulturvärdena det allmänna påtagliga bekymmer. Det är nämligen icke endast privata intressen som härvid beröres. Tvärtom är det ett i hög grad allmänt intresse att bevara de säregna, i många fall omistliga kulturvärden som fideikommissinstitutionen skapat, kännetecknade av den kulturhistoriskt värdefulla miljö som därigenom bevarats genom många generationer. Problemet med dessa kulturvärden och miljöers skyddande har enligt vår mening i det framlagda lagförslaget om fideikommissens avveckling icke blivit tillfredsställande löst.

Eftersom statsverket såsom nämnts på grund av fideikommissens avveckling kommer att tillföras väsentligt ökade inkomster av arvsskatt, samtidigt som bevarandet av fideikommissens kulturvärden i hög grad är av allmänt intresse, anser vi att en möjlighet i detta sammanhang öppnas att bereda skydd och vård åt dessa kulturvärden. Detta kan ske därigenom att, om en avliden fideikommissaries arvingar avsätter medel i form av stiftelse till kulturvärdenas skydd och vård, arvsskatten nedsättes med motsvarande belopp.

I proposition nr 26 (s. 36) antydes i anslutning till motiveringen av 10 § i förslaget till förordning om arvsskatt vid avveckling av fideikommiss möjligheten av ett sådant förfarande. Uttalandet synes oss emellertid alltför restriktivt. Skattenedsättning i anledning av stiftelsebildning borde generellt medgivas i alla de fall då nedsättning av arvsskatt eller befrielse därav givits enligt 10 § första stycket. Uttryckligt stadgande härom bör enligt vår mening intagas i nämnda paragraf.

Vad stiftelsen angår bör denna stå under offentlig kontroll och dess stadgar fastställas av Kungl. Maj:t. Stiftelsens ändamål bör fastställas av Kungl. Maj:t efter fideikommissnämndens hörande. Stiftelsen bör vara befriad från inkomst- och förmögenhetsskatt samt från arvs- och gåvoskatt. Upphör av någon anledning ändamålet för sådan stiftelse, bör dess behållna tillgångar användas enligt Kungl. Maj:ts bestämmande.

Sammanfattningsvis anser vi att,

enär de till fideikommissen knutna kulturvärdena erhållit sin speciella karaktär just på grund av fideikommissinstitutionen och

enär fideikommissavvecklingen kommer att medföra ökade arvsskatte-
uttag samt

om storleksbehovet av de ifrågasatta stiftelserna bedömes efter samråd
med fideikommissnämnden före Kungl. Maj:ts fastställelse,
nämnda anordning kan betraktas som ett led i fideikommissavvecklingen
— på fideikommissinstitutionens bekostnad till allmänt gagn — utan att
i stort sett rubba äganderätts- eller kostnadsförhållande vare sig för sta-
ten eller de enskilda.

Vi hemställer,

att riksdagen måtte besluta, att generell rätt till nedsätt-
ning av arvsskatt skall tillerkännas nytillträdande ägare
av fideikommissegendom, där ägaren förbinder sig att av-
sätta mot nedsättningen svarande belopp i en stiftelse för
skydd och vård av i egendomen ingående kulturvärden;
samt

att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till här-
för erforderlig lagtext.

Stockholm den 19 februari 1963

Fredrik-Adolf Hamilton

T. G. v. Seth

Hans Wachtmeister

Olof Hammar